

УДК 329.733

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/699-701

Надія ДЕМИДЕНКО

професор кафедри
гуманітарних дисциплін
Сумської філії Харківського
національного університету
внутрішніх справ,
кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник

ВПЛИВ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ НА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Основою існування будь-якої цивілізаційної системи є самоідентифікація, яка є визначальною засадою її зовнішньої та внутрішньої політики. На тлі глобалізаційних процесів виникає гостра потреба у збереженні власної національної ідентичності, адже світова глобалізація не повинна перекреслювати багатовікові надбання національних культур.

У вітчизняній науковій літературі проблемі національно-культурної ідентичності присвячені праці М. Братасюк, І. Загрійчука, В. Лісового, І. Кресіної, М. Козловця, М. Михальченка, О. Стегнія, В. Ткаченка та ін. Хоча проблема ідентичності стала об'єктом наукового дискурсу ще у XIX сторіччі. Це певною мірою було пов'язано з боротьбою за звільнення від колоніальної залежності та появою нових національних держав [1, с.3].

У XIX ст. серед передової української інтелігенції набула великої популярності ідея німецького історика культури, філософа Й. Г. Гердера стосовно того, що основою формування національної свідомості є народні традиції, фольклор. За його концепцією саме «народна культура» є підставою і базою виховання національної свідомості. Саме Й. Г. Гердер вперше увів до наукового обігу термін «народна культура» і став автором концепції «культурного націоналізму» [2, с 53].

Кожен етнос має свою емоційно-образну систему, що передається з покоління в покоління. Й. Гердер стверджував, що людська цивілізація може існувати не в загальних, а в окремих національних проявах. І кожен прояв має бути особливим, неповторним [2, с. 56]. Лише за такої своєї особливості представники людства можуть бути цікавими і корисними. Ідентичність формується на основі минулого – колективної пам'яті, що зберігає колективні цінності і визначає стійкі норми поведінки [3, с. 154].

Зокрема, саме народна культура, на думку мислителя, об'єднує націю навіть за умов бездержавності. Ось чому представники української інтелігенції XIX ст. так активно організовували експедиції з вивчення фольклору, зокрема українських народних пісень, що були специфічним етнічним «кодом». До початківців процесу дослідження та збереження фольклорної спадщини українців належать М. Максимович, П. Куліш, В. Антонович, М. Драгоманов, М. Костомаров, Л. Українка, К. Квітка та ін. [3, с.156].

Маємо усвідомити, що культурне розмаїття народів світу є базовою цінністю та певною гарантією безпеки, яку воно виробило впродовж власної тисячолітньої історії. І якщо раніше відродження фольклорних традицій були результатом захисної реакції на глобалізацію та асиміляцію культури, то у період повномасштабного вторгнення російської федерації відродження фольклору стало на захист власної ідентичності. І в цьому ми бачимо пояснення зростання активного інтересу до народних пісень у період російсько-української війни. Наприклад, пісня «Червона рута», написана понад століття назад, стала духовним гімном сучасних українців.

Національна ідентичність тісно пов'язана з культурою, з її ціннісно-моральними настановами до життя. У процесі життєдіяльності «національна спільнота виробляє власні культурні коди, які є ознакою символічного буття нації» [4, с.58]. Людина, як соціальна істота, «прагне до включення в соціум (спільноту) і водночас – до виокремлення як індивідуальності» [4, 59].

Розвиток тієї чи іншої культури завжди базується на фундаменті інших культур. Зокрема, Д. Антонович справедливо зауважував, що: «...необхідною передумовою

культурного розвитку кожного народу є можливість єднання з іншими народами і можливість взаємного обміну культурними здобутками і культурними цінностями. Здатними до культурного життя і розвитку можуть бути тільки ті народи, що здібні сприймати культурні впливи, але сприймати їх активно, перетворюючи і розвиваючи сприйняте далі» [5, с. 22]. Особливу увагу стосовно загальних культурних надбань, вчений акцентував на вмінні «приспосовувати до свого вжитку і в той спосіб дати йому своє власне оригінальне, національне забарвлення і в той спосіб світовий культурний чинник обернути у чинник національної культури» [5, с. 22].

За твердженням С. Шевчук, стратегічний погляд на майбутнє людства очевидно пов'язаний із визнанням багатоманітності унікальних культур, «необхідністю ведення діалогу, взаємодії з людьми, що відчують та думають по-іншому» [4, с.59]. Подібний діалог стане запобіжником для породження насилля та диктату.

У сучасному світі активно зростає популярність доктрин мультикультуралізму, поширення англійської мови як другої в багатьох країнах, прослідковується тенденція до уніфікації, «вирівнювання» культур тощо. Це може як активізувати популярність національної культури, так і стати причиною її занепаду [4, с.60]. Глобалізаційні процеси посилюють тенденції космополітизації культури, відмови від її самотності. «Вирівнювання» культур під впливом глобалізації може нести знищення самотності. Але глобалізаційних процесів можна досягати не лише шляхом уніфікації, а шляхом поєднання, адже «єднання» не є «однаковістю». Тобто, у єдності необхідно зберігати своє, цінуючи культуру і традиції інших народів, збагачуватися від чужих культур і збагачувати інших свою власною.

Аналізуючи питання збереження ідентичності, необхідно згадати думку окремих науковців, які переконують, що технічний прогрес сприятиме у подальшому зникненню проблеми національної ідентичності як такої. Країни, які проходять економічну модернізацію, стануть схожими одна на одну. У таких країнах традиційні національні форми будуть замінені раціональними економічними формами, універсальною освітою тощо. Наприклад, М. Степико наводить аргументи американського філософа і політолога Ф. Фукуями, який зауважує, що у сучасному світі націоналізм у найстаріших і надійних національних державах світу зазнає суттєвих змін, послаблюється, а перебуває «на підйомі тільки у таких регіонах, як Східна Європа і колишній Радянський Союз, де народам довгий час відмовляли у визнанні їхньої національної ідентичності» [1, с.4]. Необхідно нагадати слушне зауваження І. Дзюби, який у свій час стверджував, що «об'єднувати людей можна хіба що довкола добробуту...., справжньою національною ідеєю для українців було те, що Тарас Шевченко позначав як «Україна без холопа і пана» [1, с.4].

Аналізуючи національну ідентичність українців варто сконцентруватися не на тому, що нас відрізняє, а на тому, що об'єднує, наприклад, постійне прагнення свободи. Необхідно особливу увагу звернути на те, що етнографічні цінності та традиції української культури певною мірою не відповідають динамічному сьогоденню, не знаходячи відгуку, особливо серед української молоді. Тобто без процесу модернізації постає загроза розмивання національно-культурної ідентичності. Тому виникає потреба піднесення української культури до світових стандартів, водночас із збереженням власної ідентичності.

У процесі популяризації культурних надбань України, необхідно враховувати, що за даними Всеукраїнського перепису населення на території України проживають представники понад 130 національностей та народностей, що мають власні національно-культурні особливості [1, с.2]. Державна політика повинна сприяти формуванню етнічної толерантності з метою уникнення проблем сепаратистських тенденцій, що з часом можуть переростати у міжетнічні конфлікти.

Для утвердження національної ідентичності державна політика має бути спрямована на повернення культурних цінностей, відродження святинь, відкриття туристичних маршрутів, популяризації історії та культури України, пам'ятних дат та імен видатних українців. Під час війни з російською федерацією подібна діяльність має активізуватися, адже вона є дієвим інструментом супротиву проти нав'язування російської ідеології.

Отже, потрібно зазначити, що популяризація культурних надбань, народних культурних традицій є основою формування національної самосвідомості та національної ідентичності, найкоротшим і найтолерантнішим шляхом до пробудження всього національного. Щодо культурної глобалізації, то в її основі має бути не принцип об'єднання культурно строкатого світу до «правильних» стандартів, а принцип збереження різних субкультур.

1. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування : монографія. Київ : НІСД, 2011. 336 с.
2. Юрченко О В. Особливості наукового становлення категорії «культура» в творчій спадщині І. Г. Гердера та її осмислення як підстава національної ідентифікації. *Освітній дискурс*: зб. наукових праць. 2021. №34 (6). С.52-59.
3. Снігирьова Л. М. Фольклор у формуванні національної ідентичності. *Наука і освіта. Філологія*. 2018. №4. С.150-158.
4. Шевчук С. Національно-культурна ідентичність у глобалізованому світі. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія 6 Культурологія. 2017. Вип.18. С.58-60
5. Антонович Д. Українська культура : Лекції за ред. Дмитра Антоновича. Київ : Либідь, 1993. 592 с.

УДК 81'276.5

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/701-702

Ганна ДОВГОПОЛОВА

доцент кафедри гуманітарних
дисциплін Сумської філії
Харківського національного
університету внутрішніх справ,
кандидат педагогічних наук, доцент

ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ БЕЗПЕКИ ОСОБИСТОСТІ У РОБОЧОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Мова – це не лише інструмент спілкування, вона визначає способи мислення та взаємодії. Тому використання мови може вплинути на безпеку на робочому місці, наприклад, створити позитивну культуру, уникнути непорозумінь і покращити командну роботу тощо.

Безпека у робочому середовищі є життєво важливим аспектом будь-якої організації, оскільки вона впливає на здоров'я, благополуччя та продуктивність працівників, клієнтів і зацікавлених сторін. Мова відіграє ключову роль у безпеці на робочому місці, оскільки вона формує норми, цінності та культуру поведінки. Наприклад, використання шанобливих, підтримуючих і зрозумілих слів може сприяти позитивній і довірливій атмосфері, де співробітники відчують себе цінними, мотивованими та впевненими, щоб повідомляти про будь-які проблеми безпеки та вирішувати їх. З іншого боку, використання образливих, агресивних або нечітких висловлювань може створити негативне та вороже середовище, де працівники почуваються заляканими, ігнорованими або мають недостатньо чіткі уявлення про свої ролі обов'язки.

Недоречно використання мовних засобів може створити серйозні ризики на робочому місці, оскільки створює передумови для непорозумінь, конфліктів і помилок, які можуть мати шкідливі наслідки. Наприклад, використання жаргону, сленгу чи аббревіатур без їх пояснення може призвести до плутанини та непорозуміння, особливо серед неоднорідних або мультикультурних команд. Подібним чином використання неоднозначних, суперечливих або неповних інструкцій подекуди призводить до помилок і нещасних випадків, особливо під час виконання завдань із високим ризиком або рівнем складності. Крім того, використання грубих, саркастичних або образливих висловлювань може завдати шкоди стосункам і моральному духу робочої команди, що матиме такі наслідки, як зниження залученості, співпраці та продуктивності працівників.

Доречно використання мови навпаки може підвищити безпеку на робочому місці, оскільки це може полегшити розуміння, співпрацю та вирішення проблем, що допоможе запобігти або зменшити ризик небезпеки. Наприклад, використання простої, точної та послідовної мови може підвищити ясність і точність інформації та відгуків, якими обмінюється робоча група. Подібним чином використання ввічливої, конструктивної та позитивної мови може зміцнити взаєморозуміння та довіру серед робочої команди, що призведе до більшого задоволення, лояльності та відданості. Крім того, використання інклюзивної, чуйної та вдячної мови може сприяти різноманітності та добробуту робочої команди, що призводить до більшої креативності, інновацій та стійкості робочого персоналу.

Таким чином, удосконалення мовних навичок може допомогти особистості